

УДК 336.131

Алла Віталіївна ХОМУТЕНКО

доктор економічних наук, доцент кафедри фінансів,
Одеський національний економічний університет, Україна,
e-mail: 24.06.alla@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7176-9613>

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЕФЕКТУ ВІД УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ ФІНАНСАМИ УКРАЇНИ

Хомутенко, А. В. *Методологічні аспекти оцінювання соціального ефекту від управління державними фінансами України*. Вісник соціально-економічних досліджень : зб. наук. праць. Одеса : Одеський національний економічний університет. 2020. № 2 (73). С. 94–106.

Анотація. У статті апробовано авторський науково-методичний підхід до оцінювання соціального ефекту від управління державними фінансами України. Об'єктом дослідження є економічні відносини, пов'язані з формуванням, розподілом і використанням державних централізованих та децентралізованих фондів грошових коштів для забезпечення соціальної справедливості та людського розвитку. Мета статті полягає у проведенні оцінювання соціального ефекту від управління державними фінансами України, результати якого дозволять визначити тенденції в окремих сферах суспільного життя та дієвість методичного інструментарію, що застосовується уповноваженими органами. При проведенні дослідження використано методи статистичного аналізу, формалізації, порівняння, нормування, узагальнення, а також бальний, графічний, табличний, системний та інші методи. Наведено перелік індикаторів соціального ефекту від управління державними фінансами та їх нормативних значень. Візуалізовано динаміку показників розширення суспільства та питому вагу державного фінансування соціальних інститутів у ВВП з урахуванням трансфертів із Державного бюджету України. Розроблено формули розрахунку синтетичних показників та соціального ефекту. Визначено тенденції, як окремих складових, так і самого інтегрального показника соціального ефекту від управління державними фінансами України за 2009–2018 рр. Завдяки аналізу показників соціального ефекту, які, зокрема, характеризують стан розвитку інститутів освіти та охорони здоров'я, було встановлено необхідність вдосконалення методичного інструментарію управління державними фінансами. Вбачається, що на етапі макрофінансового планування можуть бути передбачені інші, ніж державний бюджет, джерела фінансування окремих соціальних інститутів. З метою покращення соціального ефекту від управління державними фінансами запропоновано використовувати бюджетне кредитування як інструмент розвитку відповідних суспільних інститутів. Надано пропозиції щодо необхідності проведення медичної реформи, яка передбачатиме впровадження медичного страхування в Україні, та освітньої реформи – з метою підготовки конкурентоздатного фахівця відповідно до пріоритетів розвитку країни. Реалізація запропонованих заходів сприятиме підвищенню рівня задоволення суспільних інтересів.

Ключові слова: ефективність; державне фінансування; соціальне забезпечення; доходи; видатки; державний бюджет; децентралізовані фонди грошових коштів.

Алла Витальевна ХОМУТЕНКО

доктор экономических наук, доцент кафедры финансов,
Одесский национальный экономический университет, Украина,
e-mail: 24.06.alla@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7176-9613>

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ОЦЕНИВАНИЯ СОЦИАЛЬНОГО ЭФФЕКТА ОТ УПРАВЛЕНИЯ ГОСУДАРСТВЕННЫМИ ФИНАНСАМИ УКРАИНЫ

Хомутенко, А. В. *Методологические аспекты оценивания социального эффекта от управления государственными финансами Украины*. Вестник социально-экономических исследований : сб. науч. трудов. Одесса : Одесский национальный экономический университет. 2020. № 2 (73). С. 94–106.

Аннотация. В статье апробирован авторский научно-методический подход к оценке социального эффекта от управления государственными финансами Украины. Объектом исследования являются экономические отношения, связанные с формированием, распределением и использованием государственных централизованных и децентрализованных фондов денежных средств для обеспечения социальной справедливости и человеческого развития. Цель статьи заключается в проведении оценивания социального эффекта от управления государственными финансами Украины, результаты которого позволят определить тенденции в отдельных сферах общественной жизни и действенность методического инструментария, применяемого уполномоченными органами. При проведении исследования использованы методы статистического анализа, формализации, сравнения, нормирования, обобщения, а также бальный, графический, табличный, системный и другие методы. Приведен перечень индикаторов социального эффекта от управления государственными финансами и их нормативных значений. Визуализированы динамика показателей расслоения общества и удельный вес государственного финансирования социальных институтов в ВВП с учетом трансфертов из Государственного бюджета Украины. Разработаны формулы расчета синтетических показателей и социального эффекта. Определены тенденции, как отдельных составляющих, так и самого интегрального показателя социального эффекта от управления государственными финансами Украины за 2009–2018 гг. Благодаря анализу показателей социального эффекта, которые характеризуют состояние развития институтов образования и здравоохранения, была установлена необходимость усовершенствования методического инструментария управления государственными финансами. Представляется, что на этапе макрофинансового планирования могут быть предусмотрены иные, чем государственный бюджет, источники финансирования отдельных социальных институтов. С целью улучшения социального эффекта от управления государственными финансами предложено использовать бюджетное кредитование как инструмент развития соответствующих общественных институтов. Даны предложения о необходимости проведения медицинской реформы, предусматривающие внедрение медицинского страхования в Украине, и образовательной реформы – с целью подготовки конкурентоспособного специалиста в соответствии с приоритетами развития страны. Реализация предложенных мероприятий будет способствовать повышению уровня удовлетворения общественных интересов.

Ключевые слова: эффективность; государственное финансирование; социальное обеспечение; доходы; расходы; государственный бюджет; децентрализованные фонды денежных средств.

Alla KHOMUTENKO

*Doctor of Economics, Associate Professor, Department of Finance,
Odessa National Economic University, Ukraine, e-mail: 24.06.alla@gmail.com,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7176-9613>*

**METHODOLOGICAL ASPECTS OF ESTIMATING THE SOCIAL
EFFECT OF PUBLIC FINANCE MANAGEMENT OF UKRAINE**

Khomutenko, A. (2020). *Methodological aspects of estimating the social effect of public finance management of Ukraine* [Metodolohichni aspekty otsiniuvannya sotsialnoho efektu vid upravlinnia derzhavnymy finansamy Ukrainy], Socio-economic research bulletin, Visnik social'no-ekonomichnih doslidzen' (ISSN 2313-4569), Odessa National Economic University, Odessa, No. 2 (73), pp. 94–106.

Abstract. *The author's scientific and methodological approach to assessing the social effect of public finance management of Ukraine is tested. The object of research is economic relations associated with the formation, distribution and use of state centralized and decentralized funds of bankroll to ensure social justice and human development. The purpose of article is to assess the social effect of public finance management in Ukraine. The trends in certain areas of public life and the effectiveness of the methodical tools used by authorities were determined as a result of evaluation. During the study, the methods of statistical analysis, formalization, comparison, standardization, generalization, as well as ball, graphical, tabular, systemic and other methods are used. The list of indicators of the social effect of public financial management and their normative values is given. The dynamics of the stratification of society and the share of state funding of social institutions in GDP, taking into account transfers from the State budget of Ukraine, are visualized. Formulas for calculating synthetic indicators and social effect are developed. The trends of both individual components and integral indicator of the social effect of public finance management of Ukraine for 2009–2018 are determined. Analysis of social effect indicators that characterize the state of educational and health care institutions development, made it possible to establish the need to improve the methodological tools for public finance management. It seems that at the stage of macro-financial planning, other sources of financing for individual social institutions than the state budget may be provided. In order to improve the social effect of public finance management, it is proposed to use budget lending as a tool for the development of relevant public institutions. Proposals on the need for medical reform, which provide for health insurance implementation in Ukraine, are given. With the aim of training a competitive specialist in accordance with the country's development priorities is proposed to carrying out an educational reform. The implementation of the proposed measures will help to increase the level of satisfaction of public interests.*

Keywords: *efficiency; state financing; social security; income; expenses; state budget; decentralized funds of bankroll.*

JEL classification: *B410; H830; F650*

DOI: [https://doi.org/10.33987/vsed.2\(73\).2020.94-106](https://doi.org/10.33987/vsed.2(73).2020.94-106)

Постановка проблеми у загальному вигляді. Розвиток України на сучасному етапі характеризується зміщенням акцентів у сфері управління державними фінансами від забезпечення функціонування органів державної влади до надання ними якісних та доступних суспільних благ і послуг. Головною метою таких трансформацій є задоволення суспільних інтересів, пов'язаних із забезпеченням справедливого суспільного перерозподілу та підвищенням добробуту і якості життя населення. Ступінь досягнення цієї мети визначається за результатами ґрунтовного оцінювання індикаторів управління державними фінансами в соціальній сфері, тобто соціального ефекту. На підставі отриманих даних здійснюються заходи, спрямовані на вдосконалення управління державними фінансами через: підвищення надійності державного фінансового планування, поширення використання сучасних інформаційно-телекомунікаційних технологій, залучення кваліфікованих кадрів до відповідних управлінських процесів, формування оптимального матеріально-технічного забезпечення уповноважених

суб'єктів й покращення результативності фінансового контролю тощо. Водночас, обґрунтованість і доцільність здійснених заходів залежить від даних, отриманих за результатами оцінювання соціального ефекту від управління державними фінансами, точність та достовірність яких, значною мірою, залежить від використаного науково-методичного підходу.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. З метою проведення оцінювання соціального ефекту від управління державними фінансами досліджено наукові праці вчених, що розробляли відповідні науково-методичні підходи, а саме: М. Ю. Баглай [1], Н. В. Винниченко [2], О. В. Горбунова [3], О. В. Дейнека [4], Н. Ю. Мельничук [5], О. Д. Рожко [6], Н. В. Рудик [7], О. І. Тулай [8]. Крім того, використано науково-методичні праці Світового банку, Міжнародного бюджетного партнерства [9–10] та інших міжнародних установ і організацій. Віддаючи належне науковому доробку вітчизняних і зарубіжних вчених, відмітимо, що запропоновані ними підходи об'єктивно не враховують останні тенденції до зміщення акцентів на підвищення рівня задоволення суспільних інтересів. Саме тому об'єктом дослідження стали економічні відносини, пов'язані з формуванням, розподілом і використанням державних централізованих й децентралізованих фондів грошових коштів з метою забезпечення соціальної справедливості та людського розвитку.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Відсутність комплексного науково-методичного підходу до визначення ефективності управління державними фінансами взагалі та соціального ефекту від такого управління, зокрема, негативно позначається на об'єктивності й актуальності результатів оцінювання показників цілеспрямованого впливу на процеси формування, розподілу і використання державних централізованих та децентралізованих фондів грошових коштів.

Постановка завдання. Метою статті є оцінювання соціального ефекту від управління державними фінансами, результати якого дозволять визначити тенденції в окремих сферах суспільного життя та дієвість методичного інструментарію, що застосовується уповноваженими органами. Для досягнення мети мають бути вирішені такі завдання: 1) визначені індикатори, що характеризують соціальний ефект від управління державними фінансами; 2) досліджені окремі показники таких індикаторів; 3) здійснено нормування та розрахунок ваг показників соціального ефекту; 4) визначено порядок розрахунку синтетичних показників; 5) проаналізована динаміка складових та соціального ефекту від управління державними фінансами України в 2009–2018 рр.; 6) розроблені рекомендації з вдосконалення управління державними фінансами, спрямованого на підвищення рівня соціальної справедливості та фінансового забезпечення соціальних інститутів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз наукових праць, присвячених проблематиці управління державними фінансами засвідчив відсутність єдиного бачення щодо науково-методичного підходу, який варто використовувати для оцінювання ефективності управління державними фінансами [1–8]. Було встановлено, що обраний підхід залежить від розуміння виконавцями змістовності багатоаспектного поняття ефективності, поставлених аналітичних цілей, рівня аналізу, джерел інформації та обраної методології [11].

Використання в методології управління державними фінансами соціокультурного підходу передбачає необхідність аналізу соціальної справедливості, здоров'я, добробуту та інших показників соціального розвитку. У контексті нашого дослідження пропонується оцінювати соціальний ефект від управління державними

фінансами, тобто результати впливу уповноважених суб'єктів на людський розвиток через: індикатори соціального забезпечення в розрахунку на 1 особу, в т. ч. за певними категоріями, індикатори соціальної справедливості, індикатори фінансового забезпечення соціальних інститутів (табл. 1). При цьому для визначення інтегрального показника варто використовувати бальний підхід, який дозволяє здійснити нормування всіх результативних показників.

Таблиця 1

Перелік індикаторів соціального ефекту від управління державними фінансами та їх нормативних значень

Складові	Показники	Бали	
		10	0
Індикатори соціального забезпечення (ІСЗт)	ІС31-Рівень соціального забезпечення на душу населення, долл. США	мах	мін
	ІС32-Рівень соціального забезпечення 1 пенсіонера, долл.	мах	мін
	ІС33-Рівень соціального забезпечення 1 ветерана, долл.	мах	мін
	ІС34-Рівень пенсійного забезпечення 1 жителя, долл. США	мах	мін
	ІС35-Рівень пенсійного забезпечення 1 пенсіонера, долл.	мах	мін
	ІС36-Рівень виплат на 1 безробітного, долл. США	мах	мін
Індикатори соціальної справедливості (ІССт)	ІСС1-Коефіцієнт заміщення (співвідношення пенсії та	мах	мін
	ІСС2-Частка населення із середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць, нижчими прожиткового мінімуму, %	мін	мах
	ІСС3-Індекс Джині	0	1
	ІСС4-Рівень бідності за методологією Світового Банку	мін	мах
	ІСС5-Рівень середньорічного безробіття	мін	мах
Індикатори фінансового забезпечення (ІФЗт)	ІФС1-Видатки на охорону здоров'я у ВВП, %	мах	мін
	ІФС2-Видатки на духовний та фізичний розвиток у ВВП, %	мах	мін
	ІФС3-Видатки на освіту у ВВП, %	мах	мін
	ІФС4-Видатки на соц. захист та соц. забезпечення у ВВП, %	мах	мін
	ІФС5-Видатки на громадський порядок, безпеку та судову владу у ВВП, %	мах	мін
Індикатори ефективності роботи фондів (ІРФт)	ІРФ1-Частка профіциту/дефіциту фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності України у ВВП, %	мах	мін
	ІРФ2-Частка доходів фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності України у ВВП, %	мах	мін
	ІРФ3-Частка видатків фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності України у ВВП, %	мах	мін
	ІРФ4-Співвідношення доходів та витрат фонду соціального страхування на випадок безробіття	мах	мін
	ІРФ5-Рівень виконання доходів фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності України, %	100	мін
	ІРФ6-Рівень виконання видатків фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності України, %	100	мін

Джерело: розроблено автором за даними [1-10]

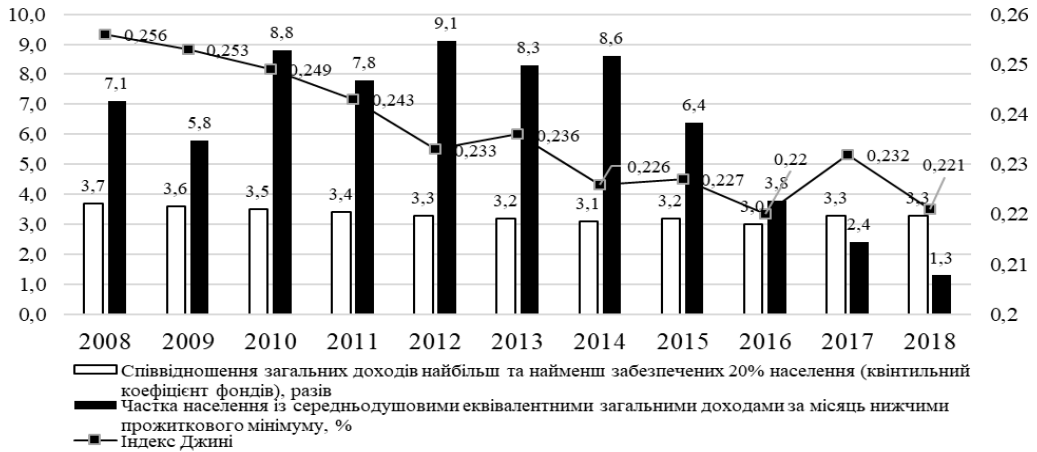

Рис. 1. Динаміка показників розшарування суспільства в Україні
Джерело: складено автором за даними [12]

У результаті можемо бачити, що соціальний ефект від управління державними фінансами виражається через показники добробуту населення країни: розмір ВВП на душу населення, рівень фінансового забезпечення незахищених категорій громадян за рахунок бюджетних коштів та коштів державних позабюджетних фондів соціального страхування, рівень інфляції та безробіття тощо. Водночас, сигнальними показниками соціального ефекту вважаються показники розшарування суспільства – квінтільний коефіцієнт фондів, показник частки населення із середньодушовими загальними доходами на місяць нижче прожиткового мінімуму, індекс Джині (рис. 1).

Дані офіційної статистики, наведені на рис. 1, на перший погляд виглядають непогано, адже в Україні спостерігається тенденція до забезпечення повної рівності та покращення фінансового становища населення, а квінтільний коефіцієнт та показник частки населення, що отримує доходи нижче прожиткового мінімуму, зменшуються. Однак, ці дані не характеризують реальний стан справ, адже по-перше, – рівень тіньової економіки, за оцінками Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, сягає більше 30% [1313], а по-друге, затверджені урядом соціальні стандарти не відповідають реаліям (наприклад, нормативно встановлений прожитковий мінімум для працездатної особи у січні 2019 р. становив 1921 грн. [14], а фактичний, розрахований Міністерством соціальної політики України – 4425 грн. [15]).

Використовуючи такі інструменти управління вихідними фінансовими потоками державного бюджету як бюджетні асигнування та трансферти у формі субсидій, держава здійснює соціальний захист та соціальне забезпечення окремих категорій населення таких як: пенсіонери, безробітні, молодь, діти, ветерани, особи, які мають проблеми з житлом тощо. Відмітимо, що, у зв'язку з проведенням дискреційної політики, видатки державного бюджету на такі цілі склали найбільшу питому вагу в загальній сумі видатків. Більш того, видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення у розрахунку на 1000 осіб населення країни за період дослідження майже щороку зростали (виключення становить 2011, 2014 та 2017 рр., у яких, вважаємо, були обрані інші пріоритетні напрямки розподілу бюджетних коштів). Оскільки зазначена видаткова стаття державного бюджету є

непродуктивною, виникає необхідність пошуку додаткових джерел фінансування сфери соціального захисту населення, що дозволить оздоровити державні фінанси. Вважаємо, що частину такого фінансового навантаження з державного бюджету варто перекласти на державні позабюджетні фонди (зокрема щодо соціальних виплат ветеранам, пенсіонерам тощо). Водночас, при цьому варто переглянути критерії та підстави, за якими здійснюються такі виплати, посилити принцип адресності при призначенні соціальної допомоги та покращити фінансову стійкість Пенсійного фонду України за рахунок впровадження накопичувальної системи пенсійного страхування. Такі заходи дозволять, з одного боку, оптимізувати фінансові ресурси, а, з іншого, – забезпечити підвищення соціальних стандартів життя населення.

До показників соціального ефекту від управління державними фінансами відносять також якість інститутів освіти, охорони здоров'я, культури, науки, спорту. Як відомо, в Україні значна частина таких соціальних інститутів фінансується із державного бюджету, що позитивно відображається на кількості осіб, які користуються наданими суспільними благами. Так, при оцінюванні Індексу глобальної конкурентоспроможності 2017–2018, Україна посіла 16 місце зі 137 країн світу за кількістю осіб, що здобувають вищу освіту, водночас, за якістю – лише 49 місце [16]. Експерти пов'язують низьку якість з недостатнім рівнем фінансування інституту освіти із державного бюджету, який склав у 2018 р. 1,25% ВВП. Зменшення показника фінансування освіти із державного бюджету за останні десять років обумовлено делегуванням частини повноважень місцевим органам самоврядування, які отримуються міжбюджетні трансферти у формі освітньої субвенції (рис. 2).

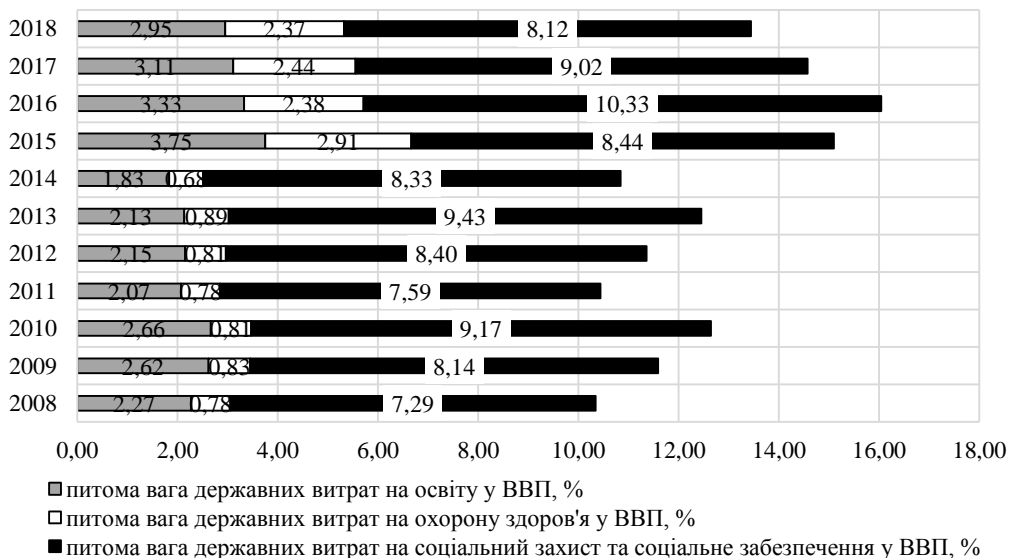

Рис. 2. Питома вага державного фінансування соціальних інститутів у ВВП з урахування трансфертів з Державного бюджету України

Джерело: складено автором за даними [12; 17]

Наведені на рис. 2 дані свідчать про те, що з урахуванням освітньої субвенції, фінансування освіти в Україні знаходиться на рівні близькому до 3% ВВП, а зменшення цього відсотка у окремі роки пов'язано з консолідацією державних

фінансів. Закріплена в Законі України «Про освіту» межа у 7% ВВП передбачає необхідність пошуку додаткових, крім державний бюджет, джерел фінансування освіти в Україні. Водночас, зауважимо, що середній рівень витрат на освіту з усіх джерел у країнах ОЕСР ставить близько 5,3% ВВП [16], в той час як фактичний показник таких витрат в Україні складає більше 6% [18]. Таким чином, бачимо, що фінансування освіти в Україні знаходиться на належному рівні, отже, на якість підготовки спеціалістів впливає неефективність витрачання коштів. Вирішення саме цього завдання й повинно бути поставлене на порядку денному при підвищенні ефективності управління бюджетними коштами, що спрямовуються на розвиток інституту освіти, в тому числі й за рахунок підвищення рівня дієвості державного фінансового контролю.

З метою забезпечення контролю за витрачанням бюджетних коштів на розвиток інституту охорони здоров'я в Україні з 2015 р. почали використовувати такий інструмент управління вихідними фінансовими потоками державного бюджету як трансферти у формі медичної субсидії. У результаті його застосування кошти не розпорошуються на численні програми, а порядок їх обліку спростився. Вважаємо, що це стало причиною наочного зростання частки видатків державного бюджету на охорону здоров'я у ВВП з 0,68% у 2014 р. до 2,91% у 2015 р. Разом з тим, якщо врахувати інші джерела фінансування інституту охорони здоров'я, то можна побачити зменшення частки таких загальнодержавних витрат у ВВП (з у 4,23% у 2013 р. до 2,5 у 2016 р. [19]). При цьому, як відмічають дослідники, цей відсоток є нижчим за показники розвинених країн [20] (наприклад, у США він становить 17,4%, у Великій Британії – 9,12% [21; 22]). Саме тому в рейтингу конкурентоздатності за показником «охорона здоров'я» Україна посіла 84 місце [22]. Вважається, що рівень фінансування охорони здоров'я об'єктивно здійснює вплив на рівень захворювання на туберкульоз, ВІЛ, дитячу смертність, тривалість життя.

Квантифікація зазначених якісних показників за період з 2010 по 2017 рр. показала, що:

- кількість захворювань на туберкульоз в Україні зменшилася (наприклад, у 2010 р. на 100 тис. осіб припадало майже 69 осіб, а у 2017 р. – 52 особи);
- коефіцієнт смертності дітей до 1 року зменшився з 9,1 до 7,6;
- кількість ВІЛ-інфікованих на 100 тис. осіб зросла з 242,3 до 335,4 осіб;
- тривалість життя збільшилася з 70,44 до 71,68 років.

Аналогічні дослідження були проведені й за іншими результативними показниками соціального ефекту від управління державними фінансами, на підставі яких було розраховано ваги індикаторів соціального ефекту та визначено порядок розрахунку синтетичних показників (табл. 2).

Як свідчать дані табл. 2, ваги за окремими індикаторами синтетичних показників соціального ефекту розподілилися переважно рівномірно. Зазначене є результатом схожості показників у кожній групі та схожим впливом покращання соціальних стандартів на рівень ВВП на душу населення. Виключення складає показник частки дефіциту фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності України у ВВП (ІРФ_{1,t}), оскільки його значення змінювалося з позитивного до від'ємного, що й зумовило значні коливання та відносно низький математичний вплив.

Таблиця 2

**Формули розрахунку синтетичних показників та соціального ефекту
від управління державними фінансами України**

Показники	Формули розрахунку
Синтетичний показник соціального забезпечення	$IC3_t = 0,17IC3_{1,t} + 0,16IC3_{2,t} + 0,15IC3_{3,t} + 0,18IC3_{4,t} + 0,18IC3_{5,t} + 0,18IC3_{6,t}, \quad (1)$ де IC31 – рівень соціального забезпечення на душу населення; IC32 – рівень соціального забезпечення 1 пенсіонера; IC33 – рівень соціального забезпечення 1 ветерана; IC34 – рівень пенсійного забезпечення 1 жителя; IC35 – рівень пенсійного забезпечення 1 пенсіонера; IC36 – рівень виплат на 1 безробітного.
Синтетичний показник соціальної справедливості	$ICC_t = 0,22ICC_{1,t} + 0,2ICC_{2,t} + 0,22ICC_{3,t} + 0,14ICC_{4,t} + 0,20ICC_{5,t}, \quad (2)$ де ICC1 – коефіцієнт заміщення (співвідношення пенсії та зарплати); ICC2 – частка населення із середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць, нижчими прожиткового мінімуму; ICC3 – індекс Джині; ICC4 – рівень бідності за методологією Світового Банку; ICC5 – рівень середньорічного безробіття.
Синтетичний показник фінансового забезпечення	$IF3_t = 0,21IF3_{1,t} + 0,18IF3_{2,t} + 0,21IF3_{3,t} + 0,20IF3_{4,t} + 0,2IF3_{5,t}, \quad (3)$ де IF31 – видатки на охорону здоров'я у % до ВВП; IF32 – видатки на духовний та фізичний розвиток у ВВП, %; IF33 – видатки на освіту у ВВП, %; IF34 – видатки на соц. захист та соц. забезпечення у ВВП, %; IF35 – видатки на громадський порядок, безпеку та судову владу у ВВП, %
Синтетичний показник роботи соціальних фондів	$IPF_t = 0,04IPF_{1,t} + 0,16IPF_{2,t} + 0,18IPF_{3,t} + 0,20IPF_{4,t} + 0,21IPF_{5,t} + 0,21IPF_{6,t}, \quad (4)$ де IPF1 – частка профіциту/дефіциту фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності України у ВВП, %; IPF2 – частка доходів фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності України у ВВП, %; IPF3 – частка видатків фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності України у ВВП, %; IPF4 – співвідношення доходів та витрат фонду соціального страхування на випадок безробіття; IPF5 – рівень виконання доходів фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності України, %; IPF6 – рівень виконання видатків фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності України, %.
Соціальний ефект	$SE_t = 0,33IC3_t + 0,26ICC_t + 0,18IF3_t + 0,23IPF_t \quad (5)$

Джерело: розраховано автором за даними [12]

Динаміку складових соціального ефекту управління державними фінансами України наведено на рис. 3.

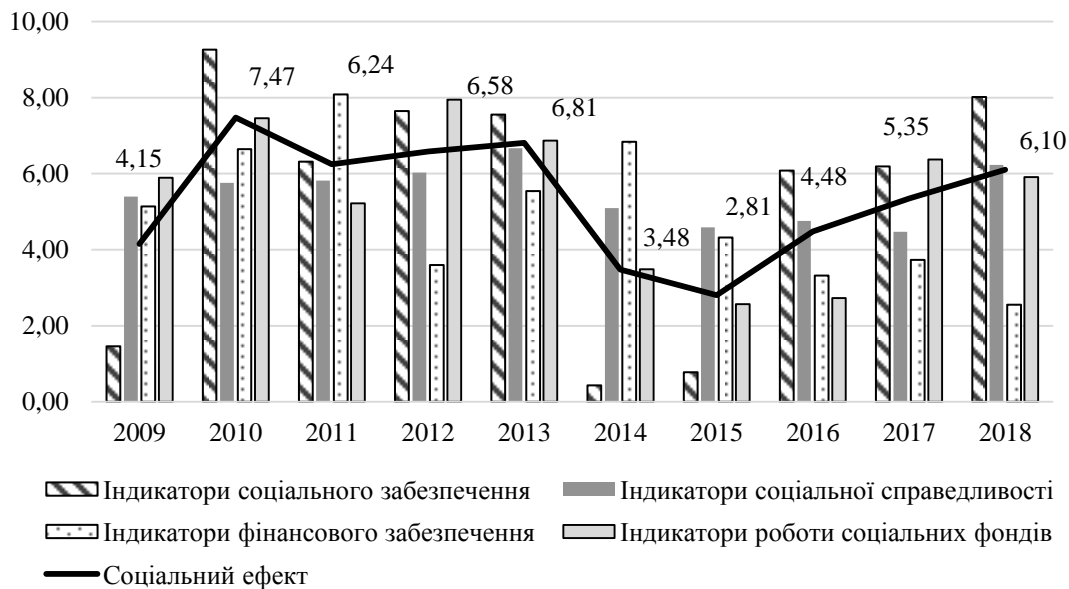

Рис. 3. Динаміка складових та соціального ефекту від управління державними фінансами України за 2009–2018 рр.

Джерело: розраховано автором за даними [12–17]

Ураховуючи низький рівень соціальних стандартів в Україні підвищення соціальних видатків є вкрай необхідним, проте, вважаємо, що при управлінні державними фінансами варто більше уваги приділяти питанням відповідності економічного розвитку країни та покращанню соціальної підтримки населення.

Висновки і перспективи подальших розробок. Завдяки аналізу показників соціального ефекту, які, зокрема, характеризують стан розвитку інститутів освіти та охорони здоров'я, було встановлено необхідність вдосконалення методичного інструментарію управління державними фінансами. Наприклад, на етапі макрофінансового планування можуть бути передбачені інші, ніж державний бюджет, джерела фінансування окремих соціальних інститутів. Крім того, з метою консолідації державних фінансів і підвищення рівня задоволення суспільних інтересів, пропонується:

- активізувати застосування такого інструменту управління як бюджетне кредитування. Наприклад, пільгові кредити можуть надаватися: суб'єктам господарювання, які здійснюють діяльність, пов'язану з наданням освітніх та медичних послуг (на придбання/реконструкцію, модернізацію необоротних активів) та фізичним особами, які мають бажання здобути середню або вищу освіту в Україні (така норма вже існує, проте вона не застосовується на практиці);
- використовувати податкові пільги для приватних медичних та освітніх закладів, що пройшли акредитацію. Це сприятиме розвитку відповідних суспільних інститутів та дозволить підвищити якість суспільних благ і послуг, що надаються населенню. Разом з тим, повинен бути нормативно регламентований порядок надання послуг такими закладами окремим категоріям населення (зокрема, пільговим);

– провести медичну реформу, що передбачає впровадження медичного страхування в Україні. Вважається, що це здійснить позитивний вплив на якість медичних послуг;

– провести освітню реформу з метою забезпечення підготовки конкурентоздатного фахівця за пріоритетами розвитку країни, який буде зацікавлений працювати в Україні. Це дозволить зменшити безробіття в країні та забезпечити робочою силою галузі економіки, які відчувають дефіцит кадрів.

Перспективи подальшого розвитку в цьому напрямку вбачаються в доповненні індикаторів, які характеризують соціальний ефект від управління державними фінансами.

Література

1. Баглай М. Ю., Білопольська В. М. *Бюджетний менеджмент в Україні : проблеми та пропозиції щодо їх вирішення*. Вісник студентського наукового товариства ДонНУ ім. В. Стуса. 2012. С. 34–38. URL: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:7eRhR1xvYNsJ:vestnik-sss.donnu.edu.ua/article/download/1415/1444+&cd=3&hl=ru&ct=clnk&gl=ua> (дата звернення: 25.03.2020).
2. Винниченко Н. В. *Трансформація бюджетного менеджменту в умовах реформування сектора публічних фінансів в Україні* : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.08. Суми, 2018. 471 с.
3. Горбунов О. В. *Бюджетний менеджмент в системі державного регулювання економіки* : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.03. Кропивницький, 2018. 272 с. URL: http://www.kntu.kr.ua/doc/K_23_073_03/Gorbunov_dis.pdf (дата звернення: 27.03.2020).
4. Дейнека О. В., Боярко І. М., Дехтяр Н. А. *Ефективність фінансів державного сектора економіки в системі управління соціально-економічним розвитком України* : монографія. Суми : Університетська книга, 2012. 165 с. URL: http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/50439/25/Dekhthiar_state_finance.pdf (дата звернення: 30.03.2020).
5. Мельничук Н. Ю. *Бюджетний менеджмент в системі державного регулювання: теорія, метрологія, практика* : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.08. Чернівці, 2018. 518 с. URL: <http://ir.stu.cn.ua/handle/123456789/17023> (дата звернення: 02.04.2020).
6. Рожко О. Д. *Державні фінанси України : детермінанти та пріоритети розвитку* : монографія. Київ : Ліра-К, 2016. 360 с.
7. Рудик Н. В. *Макрофінансові індикатори в економічній стратегії держави*. Проблеми економіки. 2016. № 3. С. 74–82. URL: http://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2016-3_0-pages-74_80.pdf (дата звернення: 06.04.2020).
8. Тулай О. І. *Державні фінанси і сталий людський розвиток : концептуальні домінанти та діалектична єдність* : монографія. Тернопіль : Екон. думка THEU, 2016. 414 с.
9. *World Bank Group* : website. URL: <http://info.worldbank.org/governance/wgi/#reports> (access date: 06.04.2020).
10. *International Budget Partnership* : website. URL: <https://www.internationalbudget.org/wp-content/uploads/ukraine-open-budget-survey-2017-summary-russian.pdf> (access date: 08.04.2020).
11. Хомутенко В. П., Хомутенко А. В. *Ефективність управління державними фінансами: теоретико-методологічні підходи до оцінювання*. Світ фінансів. 2019. № 4 (61). С. 67–82.
12. *Статистичний щорічник «Україна у цифрах 2017»* / Державна служба статистики України : сайт. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/08/Ukr_cifra_2017_u.pdf (дата звернення: 09.04.2020).
13. *Тенденції тіньової економіки* / Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України : сайт. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=e384c5a7-6533-4ab6-b56f-50e5243eb15a&tag=TendantsiiTinovoiEkonomiki> (дата звернення: 13.04.2020).

14. *Про державний бюджет України на 2019 рік* : Закон України № 2629-VIII від 23.11.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2629-19#Text> (дата звернення: 14.04.2020).
15. *Інформація щодо фактичного розміру прожиткового мінімуму за січень 2019 року* / Міністерство соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/16715.html> (дата звернення: 17.04.2020).
16. *The Global Competitiveness Report 2018* / World Economic Forum. URL: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2018/country-economy-profiles/#economy=UKR> (access date: 20.04.2020).
17. *Державна казначейська служба України* : сайт. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu> (дата звернення: 21.04.2020).
18. Бучковська Я. Г., Баранецька О. В. *Фінансування освіти в Україні : стан та перспективи*. Університетські наукові записки. 2017. № 64. С. 259–271. URL: <http://www.univer.km.ua/visnyk/1633.pdf> (дата звернення: 23.04.2020).
19. Солдатенко О. *Сучасний стан правового регулювання фінансування сфери охорони здоров'я України*. Фінансове право. 2018. № 2. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/2/27.pdf> (дата звернення: 24.04.2020).
20. *Can people afford to pay for health care?* / World Health Organization, 2018. URL: http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0008/381590/ukraine-fp-eng.pdf?ua=1 (access date: 24.04.2020).
21. *Рейтинг агентства «Bloomberg»*. URL: <https://www.bloomberg.com> (дата звернення: 27.04.2020).
22. *Report for Selected Countries and Subjects* / International Monetary Fund : website. URL: <https://www.imf.org> (access date: 28.04.2020).

References

1. Bahlai, M. Yu., Bilopolska, V. M. (2012). *Budget management in Ukraine: problems and proposals to solve it* [Biudzhetnyi menedzhment v Ukraini: problemy ta propozyitsii shchodo yikh vyrishennia], Visnyk studentsoho naukovooho tovarystva DonNU im. Vasyliia Stusa, s. 34–38. Retrieved from: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:7eRhR1xvYNsJ:jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/download/1415/1444+&cd=3&hl=ru&ct=clnk&gl=ua> [in Ukrainian]
2. Vynnychenko, N. V. (2018). *Transformation of budget management in the conditions of reforming the public finance sector in Ukraine*: doctoral dissertation [Transformatsiia biudzhetnoho menedzhmentu v umovakh reformuvannia sektora publicnykh finansiv v Ukraini: dysertatsiia dokt. ekon. nauk], Sumy, 471 s. [in Ukrainian]
3. Horbunov, O. V. (2018). *Budget management in the system of state regulation of the economy*: PhD dissertation [Biudzhetnyi menedzhment v systemi derzhavnogo rehuliuвання ekonomiky: dysertatsiia kand. ekon. nauk], Kropyvnytskyi, 272 s. Retrieved from: http://www.kntu.kr.ua/doc/K_23_073_03/Gorbunov_dis.pdf [in Ukrainian]
4. Deineka, O. V., Boiarko, I. M., Dekhtiar, N. A. (2012). *Efficiency of finance of economy public sector in the system of management of socio-economic development of Ukraine*: monograph [Efektyvnist finansiv derzhavnogo sektora ekonomiky v systemi upravlinnia sotsialno-ekonomichnym rozvytkom Ukrainy: monografiia], Universytetska knyha, Sumy, 165 s. Retrieved from: http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/50439/25/Dekhtiar_state_finance.pdf [in Ukrainian]
5. Melnychuk, N. Yu. (2018). *Budget management in the system of state regulation: theory, metrology, practice*: doctoral dissertation [Biudzhetnyi menedzhment v systemi derzhavnogo rehuliuвання: teoriia, metrolohii, praktyka: dysertatsiia dokt. ekon. nauk], Chernihiv, 518 s. Retrieved from: <http://ir.stu.cn.ua/handle/123456789/17023> [in Ukrainian]
6. Rozhko, O. D. (2016). *Public finances of Ukraine: determinants and priorities of development*: monograph [Derzhavni finansy Ukrainy: determinanty ta priorityety rozvytku: monografiia], Lira-K, Kyiv, 360 s. [in Ukrainian]

7. Rudyk, N. V. (2016). *Macro-financial indicators in the economic strategy of the state* [Макрофінансові індикатори в економічній стратегії держави], *Problemy ekonomiky*, No. 3, s. 74–82. Retrieved from: http://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2016-3_0-pages-74_80.pdf [in Ukrainian]
8. Tulai, O. I. (2016). *Public finance and sustainable human development: conceptual dominants and dialectical unity*: monograph [Державні фінанси і сталі людські розвиток: концептуальні домінуючі та діалектична єдність: монографія], *Ekonomichna dumka TNEU*, 414 s. [in Ukrainian]
9. *World Bank Group* (2018): website. Retrieved from: <http://info.worldbank.org/governance/wgi/#reports>.
10. *International Budget Partnership* (2018): website. Retrieved from: <https://www.internationalbudget.org/wp-content/uploads/ukraine-open-budget-survey-2017-summary-russian.pdf>.
11. Khomutenko, V. P., Khomutenko, A. V. (2019). *Efficiency of state finance management: theoretical and methodological approaches to evaluation* [Ефективність управління державними фінансами: теоретико-методологічні підходи до оцінювання], *Svit finansiv*, No. 4 (61), s. 67–82 [in Ukrainian]
12. *Statistical Yearbook «Ukraine in Figures 2017»* (2018) [Статистичний шкорохник «Україна в цифрах»], *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy*: sait. Retrieved from: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/08/Ukr_cifra_2017_u.pdf [in Ukrainian]
13. *Trends in the shadow economy* (2018) [Тенденції тіньової економіки], *Ministerstvo rozvytku ekonomiky, torhivli ta silskoho hospodarstva Ukrainy*: sait. Retrieved from: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=e384c5a7-6533-4ab6-b56f-50e5243eb15a&tag=TendentsiiTinovoiEkonomiki> [in Ukrainian]
14. *On the State Budget of Ukraine for 2019*: Law of Ukraine, No. 2629-VIII, 23.11.2018 [Про державні біуджет України на 2019 рік: Закон України, No. 2629-VIII, 23.11.2018]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2629-19> [in Ukrainian]
15. *Information on the actual subsistence level for January 2019* [Інформація щодо фактичного розміру прожиткового мінімуму за січень 2019 року], *Ministerstvo sotsialnoi polityky Ukrainy*. Retrieved from: <https://www.msp.gov.ua/news/16715.html> [in Ukrainian]
16. *The Global Competitiveness Report* (2018). *World Economic Forum*. Retrieved from: <http://www3.weforum.org/docs/GCR2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2018.pdf>.
17. *The State Treasury Service of Ukraine*: website [Державна казначейська служба України: сайт]. Retrieved from: <https://www.treasury.gov.ua/en/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu> [in Ukrainian]
18. Buchkovska, Ya. H., Baranetska, O. V. (2017). *Financing education in Ukraine: status and prospects* [Фінансування освіти в Україні: стан та перспективи], *Universytetski naukovi zapysky*, No. 64, s. 259–271. Retrieved from: <http://www.univer.km.ua/visnyk/1633.pdf> [in Ukrainian]
19. Soldatenko, O. (2018). *The current state of legal regulation of financing health care in Ukraine* [Сучасний стан правового регулювання фінансування сфери охорони здоров'я України], *Finansove parvo*, No. 2. Retrieved from: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/2/27.pdf> [in Ukrainian]
20. *Can people afford to pay for health care?* *World Health Organization*, 2018. Retrieved from: http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0008/381590/ukraine-fp-eng.pdf?ua=1.
21. *Rating of Bloomberg Agency* (2019). Retrieved from: <https://www.bloomberg.com>.
22. *Report for Selected Countries and Subjects* (2019). *International Monetary Fund*: website. Retrieved from: <https://www.imf.org>.